

ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกตั้งของสมาชิกวุฒิสภา
: ศึกษาเฉพาะกรณีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาจังหวัดเชียงใหม่ รอบสอง
เมื่อวันที่ 29 เมษายน 2543

นายณัฐกร วิทิตานนท์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการปกครอง ภาควิชาการปกครอง
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2544
ISBN 974-03-0315-3
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

I 20601487

15 ต.ค. 2546

FACTORS DETERMINING THE OUTCOME OF SENATORIAL ELECTION VOTES
A CASE STUDY OF THE SECOND ROUND OF CHIANGMAI SENATORIAL ELECTION
ON 29 APRIL 2000

MR. NUTTAKORN VITITANON

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Art in Government
Department of Government
Faculty of Political Science
Chulalongkorn University
Academic Year 2001

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกตั้งของสมาชิกวุฒิสภา
: ศึกษาเฉพาะกรณีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาจังหวัดเชียงใหม่
รอบสอง เมื่อวันที่ 29 เมษายน 2543

โดย

นายณัฐกร วิทิตานนท์

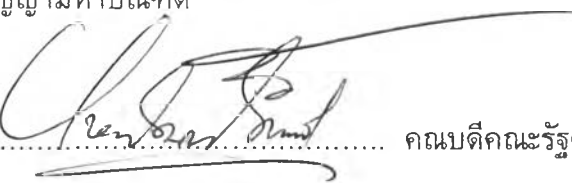
สาขาวิชา

การปกครอง

อาจารย์ที่ปรึกษา

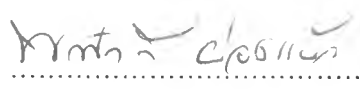
รองศาสตราจารย์ ดร.พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารบัณฑิต

..... คณบดีคณะรัฐศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ไชยวัฒน์ คำชู)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว)

..... กรรมการ
(อาจารย์ตระกุล มีชัย)

ณัฐกร วิทิตานนท์ : ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกตั้งของสมาชิกวุฒิสภา : ศึกษาเฉพาะกรณี การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาจังหวัดเชียงใหม่ รอบสอง เมื่อวันที่ 29 เมษายน 2543. (FACTORS DETERMINING THE OUTCOME OF SENATORIAL ELECTION VOTES: A CASE STUDY OF THE SECOND ROUND OF CHIANGMAI SENATORIAL ELECTION ON 29 APRIL 2000) อ. ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ดร. พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, 194 หน้า. ISBN 974-03-0315-3

การศึกษานี้ต้องการศึกษาวิเคราะห์ถึงปัจจัยทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิพลของนักการเมืองกับการได้มาซึ่งคะแนนเสียงในการเลือกตั้งของสมาชิกวุฒิสภาจังหวัดเชียงใหม่ว่ามีความสัมพันธ์กันหรือไม่ อย่างไร และมากน้อยเพียงใด ตลอดจนค้นหาว่ายังมีปัจจัยเงื่อนไขอื่นใดอีกบ้างที่เป็นตัวกำหนดสำคัญต่อการพิจารณาคัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่โดยทั่วไป

วิธีการศึกษาวิเคราะห์ได้อาศัยการศึกษาค้นคว้าจากบทบัญญัติของกฎหมายและเอกสารทางวิชาการต่างๆที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับข้อมูลจากอีกสองส่วน คือส่วนแรกเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจประชากรกลุ่มตัวอย่างโดยทั่วไปด้วยแบบสอบถาม เขตเลือกตั้งละ 100 ตัวอย่าง จาก 6 เขตเลือกตั้ง รวมจำนวน 600 ตัวอย่าง และส่วนที่สองจะใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้ที่เกี่ยวข้องต่างๆอย่างเฉพาะเจาะจง จำนวน 30 ท่าน เพื่อให้สามารถสรุปผลการศึกษาได้อย่างชัดเจน

ผลการศึกษาสรุปได้ว่า (1) ภาพรวมของสมาชิกวุฒิสภาจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งได้รับการรับรองผลการเลือกตั้งรอบสองทั้งสามท่านมีความสัมพันธ์กับนักการเมืองในพื้นที่อยู่ในระดับมาก (ประมาณร้อยละ 50) ทั้งที่มีความสัมพันธ์โดยตรงทางสายโลหิตในฐานะเครือญาติ และมีความสัมพันธ์โดยอ้อมในฐานะผู้ที่เคยอุปถัมภ์กันมาก่อน กล่าวได้ว่าปัจจัยทางด้านแรงสนับสนุนของนักการเมืองในพื้นที่ผ่านทางเครือข่ายหัวคะแนนของเขานั้น คือปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่มีผลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาของประชาชนค่อนข้างมาก (ร้อยละ 30 โดยประมาณ) (2) นอกจากนั้นยังมีปัจจัยสำคัญอีกสองประการที่มีผลต่อการเลือกตั้งของสมาชิกวุฒิสภาจังหวัดเชียงใหม่ด้วยเช่นกัน ได้แก่ ปัจจัยทางด้านความช่วยเหลือของสถาบันทางราชการ และปัจจัยทางด้านความมีชื่อเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้ง

ปัจจัยทั้งสามประการ ส่วนใหญ่แล้วจะมีรากฐานอยู่บนลักษณะวัฒนธรรมของการเมืองไทยที่เห็นแก่ความสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์เป็นด้านหลัก ทั้งความเป็นเครือญาติ ความเป็นสถาบันเดียวกัน ความสัมพันธ์กับท้องถิ่น ฯลฯ รูปแบบของความสัมพันธ์ต่างๆดังกล่าวล้วนแล้วแต่ถูกผู้สมัครรับเลือกตั้งนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการหาเครือข่ายของฐานคะแนนเสียงทั้งสิ้น โดยที่มีแนวโน้มว่าปัจจัยทั้งสามประการจะมีอิทธิพลต่อสังคมชนบทมากกว่าสังคมเมือง ปรัชญาการณดังกล่าวสามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพปัญหาความเบี่ยงเบนของเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันในทางปฏิบัติจากกรณีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาของไทยได้เป็นอย่างดี

ภาควิชา..... การปกครอง.....ลายมือชื่อนิสิต.....
สาขาวิชา..... การปกครอง.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ปีการศึกษา 2544

4281131124 : MAJOR GOVERNMENT

KEY WORD : SENATORIAL ELECTION VOTES / THE SUPPORT FOR THE POLITICIANS / NETWORK OF CANVASSERS / PATRON-CLIENT SYSTEM

NUTTAKORN VITITANON : FACTORS DETERMINING THE OUTCOME OF SENATORIAL ELECTION VOTES : A CASE STUDY OF THE SECOND ROUND OF CHIANGMAI SENATORIAL ELECTION ON 29 APRIL 2000. THESIS ADVISOR : ASSOC. PROF. PORNSAK PHONGPHAEW, Ph.D., 194 pp. ISBN 974-03-0315-3

This study comes with an analysis of factors relating to the influence exercised by politicians and the number of votes earned by candidates vying for Senatorial Election in Chiang Mai and to determine the extent of the relationship between the two, if any. The study also looks at factors or conditions, which influence the voters in making a decision for voting at Senatorial Election in Chiang Mai.

The methods of study rely on the legal provisions and related technical documents composed of data on two major factors. The first is concerned with collection of data from a general survey of selected groups of people from the general public by means of questionnaire forms. In this nexus 100 questionnaire forms were distributed among the selected groups in 6 electoral districts, totaling 600 forms. The second part was composed of interviews by approaching 30 selected persons aiming for an in-depth survey to make the studies comprehensive.

A summary has been made out of the studies as follows:

- (1) The three Senatorial Candidates in Chiang Mai whose election results have been certified in the second round of elections have strong connections with the local politicians in the significant level, approximately 50 percent. They have direct blood relationship as well as indirect relationship concerning sponsorship in the past. It can be said that the factor concerning the support for the politicians from their networks of canvassers is one major factor bearing effects on the decision – making process of the voters substantially, approximately 30 percent.
- (2) Moreover, there are 2 other major factors that effect the Senatorial Election results in Chiang Mai, namely, assistance rendered by official organizations, and the personal reputation of the Senatorial Candidates.

Three factors, generally speaking, have taken root in Thai politics and culture, which place emphasis on patronage mainly, with blood relationship and local institutional ties playing significant roles in politics. Aforementioned relations and ties have been used as a tool by Senatorial Candidates for canvassing votes and influence the decision of the voters. All the three factors exercise influence significantly on rural communities, more than in urban society. The said phenomena reflects and underlines the problems facing the weakness of the current National Constitution as far as Senatorial Elections in Thailand are concerned.

Department.....Government.....Student's signature.....*นันทกมล วิทิตานนท์*

Field of study.....Government.....Advisor's signature.....*พรนศก พงษ์พญา*

Academic year 2001

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความกรุณาจากรองศาสตราจารย์ ดร.พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ที่ได้ให้ความรู้ คำแนะนำ และข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นอย่างเต็มที่มาตลอด ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ ตลอดจนขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ และอาจารย์ ตระกูล มีชัย ที่กรุณาเป็นกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ และให้แนวทางเพิ่มเติมในการแก้ไข วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สำเร็จสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.จันทนา สุทธิจारी รองศาสตราจารย์ ดร.ชเนศวร์ เจริญเมือง และอาจารย์ไพรัช ตระการศิริรินทร์ อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและให้ข้อมูลโดยเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ให้กับผู้ศึกษา อีกส่วนหนึ่งด้วย และขอขอบคุณผู้ตอบสอบถามและผู้ให้สัมภาษณ์ทุกท่าน ที่ได้กรุณาสละเวลา แสดงความคิดเห็นและให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งที่ผู้ศึกษาได้นำมาวิเคราะห์จนกระทั่ง วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ในที่สุด

การศึกษานี้คงไม่อาจสำเร็จได้หากไม่ได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว วิทิตานนท์ โดย เฉพาะบิดา มารดา ซึ่งให้โอกาสที่ดีในชีวิตด้วยการสนับสนุนทางด้านการศึกษา อีกทั้งยังเป็นแรง กระตุ้นและได้ให้กำลังใจเป็นอย่างดีเสมอมา นอกจากนี้ ผู้ศึกษาขอขอบคุณเพื่อนๆ พี่ๆ และน้องๆ ทุกคนที่ไม่สามารถกล่าวชานามได้หมด ณ ที่นี้ ซึ่งเป็นผู้ที่คอยให้ความช่วยเหลือผู้ศึกษาในด้าน ต่างๆ มากมาย รวมทั้งได้ให้กำลังใจและร่วมฟันฝ่าอุปสรรคทั้งปวงในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ตลอดมาด้วยกัน

ท้ายที่สุดนี้ หากมีข้อผิดพลาดประการใดที่อาจเกิดขึ้นในงานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้ศึกษา ขอกล่าวความรับผิดชอบทั้งหมดไว้แต่เพียงผู้เดียว และขอภัยเป็นอย่างสูงในข้อผิดพลาดนั้น ผู้ศึกษาหวังเป็นอย่างยิ่งว่า วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาแก้ไขปรับปรุงและ เปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์หรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา เพื่อให้การ เลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา มีความสุจริตเที่ยงธรรมตามเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันอย่าง แท้จริงมากยิ่งขึ้น และจะเป็นประโยชน์สำหรับผู้สนใจศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องนี้ต่อไปตาม สมควร

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
แนวความคิดและตัวแบบที่ใช้ในการศึกษาวิจัย.....	8
วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย.....	9
สมมติฐานในการศึกษาวิจัย.....	10
นิยามศัพท์สำคัญที่ใช้ในการศึกษาวิจัย.....	10
ระเบียบวิธีวิจัย.....	11
ขอบเขตและข้อจำกัดของการศึกษาวิจัย.....	14
ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษาวิจัย.....	15
เค้าโครงการนำเสนอนิพนธ์.....	15
บทที่ 2 กรอบแนวความคิด ทฤษฎี และ วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	17
ทฤษฎีและแนวความคิดการกำเนิดวุฒิสภา.....	17
อำนาจหน้าที่และบทบาทของวุฒิสภาไทย.....	20
ความหมายและความสำคัญของการเลือกตั้ง.....	26
ทฤษฎีและแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาวิจัย.....	28
ทฤษฎีว่าด้วยพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง.....	29
แนวคิดเกี่ยวกับการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง.....	32
แนวคิดประชาธิปไตยสองรูปแบบ.....	33
แนวคิดวัฒนธรรมทางการเมือง.....	35
แนวคิดความสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์.....	36
ทบทวนวรรณกรรม และรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	39

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาจังหวัดเชียงใหม่.....	49
ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดเชียงใหม่.....	50
บรรยากาศการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาจังหวัดเชียงใหม่.....	52
ข้อสังเกตของการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาจังหวัดเชียงใหม่ รอบสอง.....	61
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	64
ประเด็นศึกษา.....	64
คุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง.....	65
พฤติกรรมการณ์เลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา.....	66
ประชาธิปไตยสองรูปแบบ.....	76
กลวิธีในการที่จะทำให้ได้มาซึ่งคะแนนเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้ง สมาชิกวุฒิสภา.....	81
รูปแบบของการได้มาซึ่งคะแนนเสียงที่เปิดเผยหรือแบบเป็นทางการ.....	83
รูปแบบของการได้มาซึ่งคะแนนเสียงที่ไม่เปิดเผย.....	88
ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกตั้งของสมาชิกวุฒิสภา.....	105
แรงสนับสนุนของนักการเมืองในพื้นที่.....	105
ความช่วยเหลือของสถาบันทางราชการ.....	110
ความมีชื่อเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้ง.....	113
บทที่ 5 บทสรุป.....	122
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	123
ข้อสังเกตทั่วไป.....	128
ข้อเสนอแนะทั่วไป.....	131
รายการอ้างอิง.....	137
บรรณานุกรม.....	143
ภาคผนวก.....	146
ภาคผนวก ก แบบสอบถามเพื่อการวิจัย.....	147
ภาคผนวก ข ผลการวิจัยเชิงปริมาณ ส่วนที่ 1.....	152
ภาคผนวก ค ผลการวิจัยเชิงปริมาณ ส่วนที่ 2.....	166
ภาคผนวก ง ภูมิหลังของสมาชิกวุฒิสภาจังหวัดเชียงใหม่.....	191
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	194

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
ตารางที่ 3.1 แสดงรายละเอียดการแบ่งเขตการเลือกตั้ง และจำนวนราษฎรกับจำนวนผู้มีสิทธิในแต่ละเขตเลือกตั้งของจังหวัดเชียงใหม่	54
ตารางที่ 3.2 แสดงภูมิหลังด้าน เพศ อายุ การศึกษา และอาชีพ ของผู้สมัครสมาชิกวุฒิสภา จังหวัดเชียงใหม่	55
ตารางที่ 3.3 รายงานผลการรวมคะแนนเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาจังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2543	58
ตารางที่ 3.4 รายงานผลการรวมคะแนนเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาจังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 29 เมษายน 2543	60
ตารางที่ 3.5 แสดงผลการไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาจังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2543 เปรียบเทียบกับเมื่อวันที่ 29 เมษายน 2543	61
ตารางที่ 4.1 แสดงเหตุผลสำคัญในการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกผู้สมัครของผู้ตอบ	70
ตารางที่ 4.2 แสดงเกณฑ์สำคัญในการตัดสินใจเลือกผู้สมัคร ของคนส่วนใหญ่ในชุมชนของผู้ตอบ	71
ตารางที่ 4.3 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างเขตเลือกตั้งกับการรู้จักนักการเมืองในพื้นที่	77
ตารางที่ 4.4 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างเขตเลือกตั้งกับการเลือก ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา	78
ตารางที่ 4.5 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างเขตเลือกตั้งกับอิทธิพลของนักการเมือง กับการตัดสินใจเลือก ส.ว.	79
ตารางที่ 4.6 แสดงการรับรู้เกี่ยวกับการทุจริตเลือกตั้งแบบต่างๆ ในช่วงระหว่างที่มีการเลือกตั้ง	100
ตารางที่ 4.7 แสดงระดับความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกวุฒิสภาจังหวัดเชียงใหม่ กับนักการเมืองและพรรคการเมือง	108
ตารางที่ 4.8 แสดงอิทธิพลของนักการเมือง / หัวคะแนนของนักการเมือง / พรรคการเมือง หรือ ความเป็นเครือญาติของผู้สมัครรับเลือกตั้งกับ นักการเมืองในพื้นที่ ที่มีผลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง	108

สารบัญภาพ

ภาพประกอบ	หน้า
รูปที่ 1.1 รูปภาพตัวแบบปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกตั้งของสมาชิกวุฒิสภา.....	9
รูปที่ 2.1 รูปภาพตัวแบบความสัมพันธ์ นักการเมือง – ห้วคะแนน – ชาวบ้าน.....	37
รูปที่ 3.1 แผนที่เขตเลือกตั้งจังหวัดเชียงใหม่.....	53
รูปที่ 4.1 แผนภูมิแสดงการไป การไม่ไป การไปแต่ไม่ลงคะแนนเสียง.....	66
ในการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา	
รูปที่ 4.2 แผนภูมิแสดงเกณฑ์สำคัญในการตัดสินใจเลือกผู้สมัครของคนส่วนใหญ่.....	71
ในชุมชนของผู้ตอบ	
รูปที่ 4.3 แผนภูมิแสดงการเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา.....	73
รูปที่ 4.4 แผนภูมิแสดงอิทธิพลของนักการเมือง / หัวคะแนนของนักการเมือง.....	74
/ พรรคการเมือง หรือ ความเป็นเครือญาติของผู้สมัครรับเลือกตั้งกับ นักการเมืองในพื้นที่ ที่มีผลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง	
รูปที่ 4.5 รูปภาพตัวแบบปัจจัยทางด้านแรงสนับสนุนของนักการเมืองในพื้นที่.....	109
รูปที่ 4.6 รูปภาพตัวแบบปัจจัยทางด้านความช่วยเหลือของสถาบันทางราชการ.....	113
รูปที่ 4.7 รูปภาพตัวแบบปัจจัยทางด้านความมีชื่อเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้ง.....	117